

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувача ступеня доктора філософії, аспіранта 3-го року навчання Юраша Івана Івановича на тему: «Мирова угода в цивільному процесі» на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

14 лютого 2024 року

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт.

Згідно положень Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затверджені Указом Президента України від 11 червня 2021 року №231/2021 одним із проблем сучасного судочинства є надмірне навантаження на суддів у судах усіх рівнів. З метою покращення доступу до правосуддя указана Стратегія пропонує розвивати альтернативне (позасудове) та досудове врегулювання спорів. Одним із засобів альтернативного врегулювання правових спорів у цивільному судочинстві є мирова угода.

Мирова угода – це домовленість сторін (їхніх представників) про врегулювання спору на основі взаємних поступок, внаслідок чого суд закриває провадження у справі. Мирова угода виступає альтернативою рішенню суду, звільняючи його від необхідності розглядати цивільну справу по суті, тобто перевіряти обґрунтованість позовних вимог та заперечень проти них. Завдяки цьому прискорюється розгляд цивільної справи та створюються умови для добровільного виконання підсумкового судового рішення. Поширеність мирової угоди як процесуального засобу альтернативного врегулювання спорів забезпечується можливістю її укладення на будь-якій стадії цивільного процесу та в судах будь-якої інстанції.

Наукове осмислення мирової угоди триває вже не один десяток років, враховуючи певну традиційність цього правового інституту. Тим не менше багато питань досих пір не мають однозначного вирішення, зумовлюючи на практиці проблеми, пов'язані з укладенням, затвердженням та виконанням мирових угод у цивільному процесі. Кардинальне оновлення цивільного процесуального законодавства України, яке відбулося в 2017 році та подальші роки, істотно

вплинуло на інститут мирової угоди. Крім того, євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні спонукають приводити вітчизняне законодавство у відповідність до європейських стандартів, особливо у сфері досудового та позасудового вирішення правових спорів. Все це спонукає системно та комплексно дослідити основні теоретичні та практичні аспекти мирової угоди в цивільному процесі.

Сучасна вітчизняна практика цивільного судочинства демонструє немалу чисельність справ, розгляд яких завершується підписаною мировою угодою. Неостанню роль у цьому процесі відіграє природа мирової угоди, яка дозволяє учасникам конфлікту самостійно узгоджувати між собою умови, які будуть прийнятними для врегулювання їхнього спору. Внаслідок цього сторони можуть зберегти неконфліктні відносини, оскільки суд не повинен встановлювати винну сторону та визначати весь тягар її відповідальності за скоєне правопорушення. Ефективність мирової угоди як процесуального засобу на практиці багато в чому залежить від правильного осмислення зроблених нововведень у вітчизняному законодавстві не тільки у сфері цивільного процесу, але стосовно примирних процедур, успішне проведення яких може завершитися укладенням мирової угоди. Досвід зарубіжних країн показує, що мирова угода може бути потужним засобом, який приводить до зменшення навантаження на суд та сприяє добровільності виконання взятих на себе договірних зобов'язань.

Виходячи з вищенаведеного, наукове вивчення інституту мирової угоди в цивільному процесі вельми актуальне в теоретичному плані та важливе для узагальнення практики застосування норм даного інституту під час врегулювання правових спорів. Суд повинен робити все необхідне, щоб сторони захотіли завершити розгляд цивільної справи мировою угодою, а чинне вітчизняне законодавство повинно стимулювати їх у такій поведінці.

2. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна.

Дисертація є першим системним та комплексним дослідженням мирової угоди в цивільному процесі України, проведеним за результатами реформування ЦПК України у 2017 році. Основні результати дослідження, які становлять наукову новизну, характеризуються такими положеннями:

уперше:

1) стверджується про циклічний, а не лінійний розвиток інституту мирової угоди в цивільному процесі України, в еволюції якого можна виділити як прогресивні (сер. XIV ст. – 1924 р., 1924 – 1963 рр., 1963 – 2005 рр., 2017 р. і до нині), так і регресивні періоди (2005 – 2013 рр., 2013 – 2017 рр.) стосовно забезпечення юридичної дії мирової угоди;

2) мирова угода в цивільному процесі визначається як домовленість сторін про врегулювання спору про право по суті або заміну визначеного судом способу захисту порушеного права, свободи чи інтересу шляхом взаємних поступок у спірних (визначених) матеріальних правовідносинах, що має наслідком закриття провадження у справі на умовах та в порядку, визначених цивільним процесуальним законодавством;

3) вказується на можливість укладення мирової угоди під час обов'язкової процесуальної співучасті без згоди всіх співучасників у разі звернення стягнення кредитора на частку майна, що є у спільній власності, за умови, що мирова угода щодо цієї частки не буде порушувати права інших співвласників (наприклад, вони відмовилися від придбання частки боржника) або це не заборонено законом;

4) з метою заохочення до укладення мирової угоди в цивільному процесі пропонується законодавчо закріпити такий варіант розподілу судових витрат між сторонами справи: якщо суд задовольнив позов частково в такому самому чи меншому розмірі, який пропонувався позивачу під час переговорів з відповідачем з приводу укладення мирової угоди, суд повинен покласти на позивача, який відмовився укласти мирову угоду, всі судові витрати по справі;

5) обґрунтовується необхідність наділити суд правом збирати докази за власною ініціативою при затвердженні мирової угоди задля перевірки правомірності її укладення, оскільки встановлення обставин, які унеможливають укладення мирової угоди, вказує на порушення публічного порядку, що виходить за межі диспозитивної засади цивільного судочинства;

удосконалено:

б) мету мирової угоди на стадії виконання судового рішення, якою є зміна визначеного судом способу захисту порушеного права, свободи чи інтересу, а не врегулювання спору про право чи боргу, оскільки в першому випадку судовим

рішенням спірне правовідношення ліквідоване, а в другому – предмет мирової угоди не обмежується присудженням за рішенням суду;

7) повноваження суду під час розгляду заяви про перегляд заочного рішення шляхом розширення підстав для скасування заочного рішення, зокрема, якщо сторони подали мирову угоду до суду і вона була судом затверджена;

8) стадію перегляду судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами, в межах якої пропонується дозволити укладати мирову угоду, а суд наділити правом визнати судові рішення у справі нечинними, оскільки, скасувавши судові рішення за нововиявленими чи виключними обставинами, суд одночасно вправі їх змінити чи постановити нове, тобто має можливість вирішити спір по суті;

9) правовий статус особи, яка не брала участі в розгляді справи, але суд вирішив питання про її права та обов'язки шляхом надання їй права на укладення мирової угоди під час апеляційного чи касаційного провадження, оскільки суд вирішив питання про її матеріальні права та обов'язки;

дістали подальшого розвитку:

10) концепція про дуалістичну (комплексну) природу мирової угоди в цивільному процесі, в якій зміст повинен містити матеріально-правові та може містити процесуально-правові умови; порядок укладення регламентується процесуальним та матеріальним законодавством, а процесуальне оформлення мирової угоди породжує матеріально-правові та процесуальні наслідки;

11) вчення про ознаки мирової угоди, серед яких, окрім мети мирової угоди, взаємності поступок у мировій угоді, залежного характеру щодо основного матеріального та процесуального правовідношення, варто додати цивільну процесуальну форму, яка притаманна мировій угоді;

12) вчення про двостороннє договірне зобов'язання, яке лежить в основі мирової угоди в цивільному процесі, але зауважується, що воно проявляється тільки у разі визначення матеріальних прав і обов'язків сторін справи, в той час як у разі визначення їхніх процесуальних прав та обов'язків договірне зобов'язання може бути як двостороннім, так і одностороннім;

13) пропозиція про можливість укладення мирової угоди стосовно частини вимог, яка може бути реалізована внаслідок подання декількох пов'язаних між

собою позовних вимог, існування факультативної процесуальної співучасті, винесення часткового рішення суду;

14) положення, що ухвалою суду про затвердження мирової угоди та закриття провадження у справі врегульовується справа по суті сторонами, якій у зв'язку з набранням законної сили притаманні виключність, обов'язковість, преюдиційність, а також незмінність (в усіченому варіанті).

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Усі наукові результати достовірні та достатньо обґрунтовані, що підтверджується наступними положеннями:

- основні положення та висновки дисертації були оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях;

- основні положення дисертації опубліковано у 12 наукових працях, серед яких 3 статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук.

4. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи.

Авторські підсумки й теоретичні узагальнення можуть бути використані:

у науково-дослідній сфері – отримані результати доповнюють теорію альтернативного врегулювання судових спорів та можуть використовуватись для наступних досліджень використання примирних процедур у цивільному процесі;

у сфері законотворчості – сформульовані в дослідженні рекомендації із внесення змін до чинного процесуального законодавства з питань укладення, затвердження, оспорення та виконання мирової угоди;

у юридичній практиці – рекомендації, узагальнення та висновки дисертації дадуть змогу покращити правозастосування норм статей ЦПК України, які регламентують мирову угоду в цивільному процесі;

у навчальному процесі – положення дисертації можуть бути використані при підготовці підручників, навчальних посібників та навчально-методичних матеріалів з базових курсів «Цивільний процес» та «Порівняльний цивільний процес», «Виконавче провадження», спецкурсів «Доктрина цивільно-процесуального права», «Особливості розгляду окремих категорій цивільних справ», «Альтернативне вирішення правових спорів», при проведенні лекційних та семінарських занять тощо.

5. Використання результатів роботи. Основні положення, узагальнення та висновки дисертаційного дослідження автором апробовані на засіданнях кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Основні положення та висновки дисертації були оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема на:

1. Юраш І. І. Суб'єкти права на укладення мирової угоди в цивільному процесі. *Закарпатські правові читання*. Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2021 р., м. Ужгород) / За редакцією Я.В. Лазура, М.В. Савчина, М.В. Менджул, І.В. Хохлової. Том 2. Ужгород: РІК-У, 2021. С. 189-195.

2. Юраш І. І. Часові аспекти укладення мирової угоди в цивільному процесі. *Закарпатські правові читання*. *Трансформація національних правових систем країн Центральної та Східної Європи в умовах сучасних викликів*: Матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 28–29 квітня 2022 р. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 298-302.

3. Юраш І. І. Місце укладення мирової угоди в цивільному процесі. *Економіка, фінанси, облік та право: досвід, тенденції, перспективи*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 31 березня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2022. С. 116-117.

4. Юраш І. І. Взаємність поступок мирової угоди в цивільному процесі. *Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 26 травня 2022 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2022. С. 242-249.

5. Юраш І. І. Обмеження на укладення мирової угоди в цивільному процесі, які стосуються її умов (порівняльно-правовий аспект дослідження). *Актуальні проблеми інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзі*: Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції (01-02 жовтня 2022 р., м. Будапешт). Будапешт, 2022. С. 94-98.

6. Юраш І. І. Укладення мирової угоди в цивільному процесі на західноукраїнських землях у складі Австрійської та Австро-Угорської імперії (кін. XVIII – поч. XX ст.). *Закарпатські правові читання*. *Право як інструмент*

стійкості та розвитку в умовах сучасних цивілізаційних викликів: Матеріали XV міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 27 квітня 2023 р. Частина II. Львів–Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 301-303.

7. Юраш І. І. Виправлення помилки в ухвалі суду про затвердження мирової угоди як виконавчого документа. *Цілі сталого розвитку в аспекті зцінення національного та міжнародного правопорядку*: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя-Львів-Одеса-Ужгород-Харків-Чернівці, 27 жовтня 2023 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 439-440.

6. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію написано, використовуючи правильну юридичну та спеціальну термінологію. Стил ь викладення в дисертації матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність сприйняття наукового твору.

7. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації. Дисертація Юраша І. І. на тему: «Мирова угода в цивільному процесі» є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають цінність і наукове значення для подальших досліджень примирних процедур у цивільному судочинстві. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

8. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Дисертація Юраша І. І. на тему: «Мирова угода в цивільному процесі» відповідає спеціальності 081 «Право». Це забезпечується предметною областю дослідження та основними методами дослідження.

9. Відповідність дисертації вимогам, передбачених «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Дисертація Юраша І. І. на тему: «Мирова угода в цивільному процесі» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

10. Результати перевірки роботи на академічний плагіат. У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Перевірка проводилася сертифікованою програмою Unicheck.

Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару від 14 лютого 2024 року (Протокол № 7). За результатами засідання фахового семінару ухвалено надати висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Юраша І. І. на тему: «Мирова угода в цивільному процесі».

Констатовано, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів, дисертація Юраша Івана Івановича відповідає галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Головуючий на засіданні,
професор кафедри
цивільного права та процесу
ДВНЗ «УжНУ»
д. ю. н., проф.

Марія МЕНДЖУЛ

